

7.4.2. Rola terapeuty zajęciowego w procesie komunikacji

W rozwijaniu możliwości komunikacji dziecka ważna jest kompleksowość działań nauczycieli, specjalistów i rodziny. Terapeuta zajęciowy powinien znać możliwości (sposoby) komunikowania się z osobami z niepełnosprawnością intelektualną ze względu na znaczenie tego procesu w ogólnym rozwoju dziecka i jego funkcjonowaniu w środowisku.

Punktem wyjścia w pracy z uczniami niemówiącymi jest ocena ich możliwości komunikacyjnych, co stanowi podstawę dalszych oddziaływań (Warrick 1999: 20). Należy zinterpretować zachowania dziecka będącego w roli odbiorcy i nadawcy komunikatu, określić umiejętność bycia w dialogu oraz zgromadzić informacje dotyczące sposobów: komunikowania własnych potrzeb, dokonywania wyborów, wyrażania emocji, przekazywania informacji, odmowy i sprzeciwu, ulubionych zajęć i aktywności, zdobywania i wykorzystywania informacji o świecie. Konieczne jest uzyskanie informacji o rodzaju komunikatu, który będzie dla dziecka zrozumiały. Ocenie podlegają również fizyczne możliwości wskazywania symboli i przedmiotów (aby określić wielkość potrzebnych pomocy komunikacyjnych, ich wykonanie lub adaptację, sposób ich umocowania i obsługi).

Diagnoza możliwości komunikacyjnych powinna zakończyć się określeniem, jaki zakres słownictwa i umiejętności komunikacyjnych znajduje się w sferze najbliższego rozwoju. Do wstępnej oceny komunikowania może posłużyć system klasyfikacji umiejętności porozumiewania się, określający poziom umiejętności codziennej komunikacji CFCS (*communication function classification system*) [Michalska, Wendorff 2014: 35]. Choć został on stworzony z myślą o dzieciach z mózgowym porażeniem dziecięcym, może być używany również w przypadku innych niepełnosprawności, w tym intelektualnej.

Stosowanie przez terapeutę odpowiedniego słownictwa, mimiki i gestów w trakcie rozmowy oraz umiejętność zastosowania wspomagających i alternatywnych metod komunikacji z dzieckiem jest ważnym elementem prawidłowej realizacji procesu interwencji. Umożliwia również proces terapii, w którym wykorzystanie indywidualnych możliwości komunikacyjnych dziecka ma zasadnicze znaczenie w umożliwieniu mu pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Terapeuta zajęciowy może w tym celu wykorzystać książki do komunikacji, specjalne tablice wyboru np. z listą zakupów, menu w restauracji, tablice wyboru aktywności (ryc. 7.11) itp.

Sama nauka aktywności lub zajęcia ważnego dla dziecka z niepełnosprawnością intelektualną jest łatwiejsza, gdy kolejne kroki, elementy są przygotowane w formie obrazkowej tablicy do planowania czynności (ryc. 7.12). Symbole można wykorzystać do etykietowania rzeczy i miejsc, z których korzysta dziecko, oraz przygotowania tablic tematycznych i innych pomocy edukacyjnych (np. ulubionej książki). Terapeuta zawsze powinien zadbać o stosowanie rozwiązań ułatwiających posługiwanie się tymi pomocami (np. wielkość symbolu, sposób mocowania, miejsce przechowywania).